

Tale ved markeringen av Norsk barnebokinstitutt 40-års jubileum
torsdag 28.11. 2019

Ved tidligere direktør i Norsk barnebokinstitutt, Karin Beate Vold

Å bygge et barnebokinstitutt

Hvor sto Norsk barnebokinstitutt i år null, altså 1979? Bare på stiftelsespapiret. Og hvem var «vi» da? - jo det var Jo Tenfjord, Tordis Ørjasæter, Kari Skjønberg, Sonja Hagemann, Inger Margrethe Gaarder, Åse Gruda og Sigmund Skard - de mest etablerte av den tids barnebokfolk – og Inger Cathrine Spangen fra bibliotekutdanningen. Disse hadde jobbet med å få etablert et norsk barnebokinstitutt i årevis, og først i 1979, FNs internasjonale barneår, løsnet 30 000 kr til «registrering og innsamling av barnelitteratur». Formålet var klart: «Norsk barnebokinstitutt skal være et dokumentasjons- og informasjonssenter og et referansebibliotek for barne- og ungdomslitteratur. Instituttet skal legge forhold til rette for forskning.»

Å «legge forhold til rette for forskning» ble et mantra. Et pretensiøst mål i forhold til ressursene. Faktum var at både Sverige, Danmark og Finland *hadde* barnebokinstitutt, forskning på gang og kanaler for kritikk og debatt. Vi hadde *ingenting*. Så å si. Da jeg tok hovedfag i 1976, måtte studentene søke spesielt om å få ta barnelitteratur som egen emnekrets. Vi arrangerte selv de første seminarene. Og faglitteraturen fant vi helst i nabolandene. Studentene etterlyste barnelitteraturen som akademisk felt.

Først seint i 1981 åpnet et NBI for publikum - på Bankplassen - (140 m² i kjelleren under gamle Norges Bank, Arkitekturmuseet i dag) - med en boksamling på da 10 000 bind og to halve stillinger.

For i starten malte NBI-historiens kvern laaangsomt videre. Først 6 år etter stiftelsen ble en akademisk - hel - lederstilling utlyst. Som tidligere student og senere kritiker og forlagsredaktør, så jeg friskt på den utfordringen. *Ikke minst* med støtte i et miljø av barnebok-*entusiaster* – forfattere, forlagsfolk, lektorer, tidligere medstudenter og andre bokfolk. Det eksisterte et paradoksalt misforhold mellom 70-80-tallets blomstrende barnelitteratur og fag- og forskningsfeltet. Dette *ville* vi få til. – Men først måtte NBI opp av kjelleren!

Vi fant lokalet selv (Treider-gården), vi organiserte billig flytting (med Lambertseter bryteklubb som bar da 30 000 bøker opp i 3. og 4. etasje uten heis), vi pakket ned og satte bøker opp i hyller med et lag av forfattere, illustratører, forlagsredaktører - og styret. (Styret

pusset dessuten hele vindusrekka mot Kristian Augustsgate - på dugnad!) - Jeg hadde en panikkartet kontakt med en bygningsingeniør, etter at dette slo ned i meg: *Vet vi egentlig om den gamle bygningen og loftsgulvet tåler vekten av boksamlingen??!! Vi tok sjansen – og så i 1987 kunne vi (ny)åpne!*

Ved 10 årsjubileet i -89 var dette i gang: *NBIs Skriftserie* – med lenge savnede registre, oversikter og bibliografier. Og ikke minst det vi kalte «Arbeidsseminar i barnebokforskning», som etter hvert tok for seg et udekket felt i barnebokhistorien, nemlig mellomkrigstidas populære litteratur. Dette ble med tida noe av grunnlaget for en ny *Norsk barnelitteraturhistorie*. Arbeidsseminarene var også vesentlige for å *samle* fagmiljøet landet over, særlig fra høyskolene; lærerutdanningen drev jo undervisning - og etter hvert forskning - i barnelitteratur.

På 1990-tallet fikk vi framdrift i *formidlingsarbeidet*. Fram til 1993 hadde vi vært tre, Anne Kristin Lande, Karin Hanssen og jeg – så kom Hanne Kiil inn som litteraturformidler – særlig rettet mot lærerutdanningen.

Og boksamlingen, den vokste og vokste. Nye bøker, brukte bøker, fine gaver. Omsider kom det midler til å styrke bibliotekkompetansen. Datakatalog - fullgod tilgjengelighet - til *hele* samlingen (primær- og sekundærlitteraturen) var neste store mantra. En kjempejobb. Først fullført i 1995. Dermed ble boksamlingen for alvor det viktige redskap for forskning den var ment som - fra starten.

Og alle drev vi formidling ved hjelp av utstillinger. En grafisk vandreutstilling over norsk barnebokhistorie turnerte landet rundt, siden også i engelsk versjon til utlandet. I 1998 markerte vi den norske barnebokas 200-års jubileum med vår første store kurerte utstilling i det som da var UB, nå NB. Med den følte vi at vi hadde plassert norsk barnelitteratur i det offentlige rom, tydelig og verdig. Det handlet *mye* om det.

Først i 1998, idet vi nærmet oss 20-årsjubileum, gikk NBIs skriftserien over i det som hadde vært en av mine visjoner da jeg tok jobben: Et bredt, offentlig, publiseringsorgan for fagfeltet. Vi ga vi ut *Årboka Litteratur for barn og unge*, med Per Olav Kaldestad som ekstern medredaktør. Med fagartikler, portrettintervju, forfatteressays, oversikter og statistikk. Høyskolesektoren og universitetene tok oss i bruk; vi ble pensum! Årboka gikk i 13 årganger, til 2010.

Da 20-årsjubileet kom i 1999 – var det ikke desto mindre all grunn til bekymring. Statstilskuddet hadde stått stille fra 1995 og ut tiåret. «20 år og like blid», sa vi likevel tappert OG jubilerste. For *vi trodde hele tida* på det vi drev med! Og norsk barnelitteratur, *den* var i vinden som aldri før, den var blitt en stor, nasjonal eksportartikkel.

På denne tida hadde våre to mest vidtrekkende prosjekter ikke vært mulige – uten med *ekstern støtte*: Det var - *Årboka* – Samlaget var utgiver - Og *litteraturformidlingsprosjektet Inn i teksten*, som sprenget alle planer og gikk og gikk gjennom 10 år. (Og ble til lærebok.) (Marianne Lillesvangstu.) *Norsk kulturråd* gjorde *det* mulig. NBIs tidlige historie er de gode hjelpernes historie!

Millenniumsskiftet var ei knipe på alle vis. Boksamlingen sprengte lokalet i Kristian Augustsgate (som *hadde* holdt vekten av den, selv det ble ymtet om setninger i muren...) Nytt lokalet fikk vi finne selv, gamle Axel Jensens pølsefabrikk på Fredensborg, administrere oppussing, karre til oss brukt kontorutstyr. Ny åpning i 2002. Stilig nok, med kulturminister Svarstad Haugland som skjønnte hva vi drev med (tidligere lærer som hun var).

Nå varte denne begeistringens rus ikke lenge, for alt i 2003 banket to herrer fra departementet på døra, og uttalte skjebnetungt: «Det blir plass til dere på toppen av Nasjonalbiblioteket!». - Vi flyttet frivillig, som det heter. – «Krigskorset!!» for utholdenhet - til bibliotekarene som tok boksamlingen nå på 70 000 bind på ny reise til Solli plass!! – Der gikk den - som vi vet – etter noen år: Rett i kjelleren! Fullkatalogisert og selve sjelen i virksomheten! Det er en stor sorg – jeg tar meg lov til å si *det* – men ikke *mer* - på en dag som i dag.

Men mer om det *gode* som bygde NBI videre fra 2000-tallet: Kari Skjønberg-arven i 2003, som ble til forskningsstipend. Det ærefulle ansvaret for departementets barnebokpriser fra 2004. For ikke å snakke om Forfatterutdanningen, som kom på beina i 2005/2006, da vi var vel i hus på Drammensveien. I samarbeid med, for ikke å si etter initiativ fra, NBU. - Først som ett-årig, så som to-årig prosjekt. - Dag Larsen var mannen for å ta Forfatterutdanningen videre - til den suksess jeg fikk se at den ble. Og er.

I 2008 mente jeg NBI sto stødig. - Etter 23 år, ville jeg gå av som direktør, Kristin Ørjasæter fikk jobben. Jeg fortsatte som rådgiver noen år. Da fikk jeg skrevet NBIs historie, knyttet til barnelitterær faghistorie; der står ALT – det jeg ikke fikk med i dette jafset!

- Kristin har hatt vel 10 år på seg nå – og NBI har sannelig ikke stått stille!!